

Zásady akvizície a doplňovania knižničného fondu Ústrednej knižnice Slovenskej akadémie vied, verejnej výskumnej inštitúcie

Preambula

Doplňovanie, budovanie knižničného fondu a sprístupňovanie knižničného fondu v súlade so zameraním a špecializáciou knižnice je knižnica povinná realizovať na princípe nezávislosti a odbornosti. Doplnovanie, budovanie a sprístupňovanie knižničného fondu nesmie podliehať ideologickej, politickej ani náboženskej cenzúre ani komerčnému vplyvu alebo inému vplyvu¹.

Celková stratégia akvizície Ústrednej knižnice Slovenskej akadémie vied, verejnej výskumnej inštitúcie (ďalej len Ústredná knižnica SAV, v. v. i.) je založená na profesionalite a rešpektovaní akademickej neutrality a názorovej plurality demokratickej spoločnosti.

Článok 1 Všeobecné ustanovenia

Ústredná knižnica SAV, v. v. i. ako univerzálna vedecká knižnica, získava, spracováva knižnično-informačné fondy obsahovo kompatibilné so zameraním a poslaním Slovenskej akadémie vied (ďalej len SAV), ktoré prispieva k šíreniu poznatkov, vedeckému bádaniu a poznávaniu vo všetkých vedných oblastiach.

Zásady akvizície a doplňovania informačných zdrojov vychádzajú z ustanovení Zákona č.126/2015 Z. z. o knižniciach² a Vyhlášky Ministerstva kultúry SR č. 201/2016³, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o spôsobe vedenia odbornej evidencie, vyradovaní a revízii knižničného fondu v knižniciach SR.

Knižničný fond Ústrednej knižnice SAV, v. v. i. je súborom systematicky vybraných knižničných dokumentov, ktorý je v súlade s funkciou a zameraním vyplývajúcich z jej zakladacej listiny, ale aj z knižničného zákona.

Pričom, v zakladacej listine⁴ je Ústredná knižnica SAV, v. v. i. je tu definovaná ako hlavná knižnica Slovenskej akadémie vied a ústredná knižnica knižnično-informačnej siete SAV a v zákone ako všeobecná vedecká knižnica s celoštátnou pôsobnosťou.

Článok 2 Skladba a profil knižničného fondu

Knižničný fond sa dopĺňa s plným rešpektovaním **tematického plánu doplňovania**, hoci je otvorený a flexibilne reflektuje vznik nových rozvíjajúcich sa oblastí vedeckého bádania vedeckých zamestnancov a zamestnankýň SAV a ich požiadavkám.

Z typologického hľadiska knižničný fond Ústrednej knižnice SAV, v. v. i. sa v prevažnej miere dopĺňa **monografiami a knižnými publikáciami, zborníkmi a periodikami**. V prísnom výbere i špeciálnymi dokumentami.

¹ Zákon o knižniciach. Č. 126/2015. Zbierka zákonov Slovenskej republiky, 2015, § 12 Základné princípy doplňovania kniž. fondu (2).

² Zákon o knižniciach. Č. 126/2015. Zbierka zákonov Slovenskej republiky, 2015.

³ Vyhláška Ministerstva kultúry Slovenskej republiky č. 201/2016 Z. z. ktorou sa ustanovujú podrobnosti o spôsobe vedenia odbornej evidencie knižničných dokumentov a o revízii a vyradovaní knižničného fondu v knižniciach

⁴ Ústredná knižnica Slovenskej akadémie vied, verejná výskumná inštitúcia, Zakladacia listina, 15. november 2021.

Okrem dokumentov na fyzických nosičoch, Ústredná knižnica SAV, v. v. i. zabezpečuje aj externé informačné zdroje (ako napr. e-knihy, a e-periodiká, scientometrické databázy) nakupované formou trvalého nákupu alebo predplatného, ktoré sa realizuje najmä na základe požiadaviek, a to najmä zo strany vedeckých zamestnancov a zamestnankýň SAV.

Článok 3

Formy získavania knižničného fondu

Prírastky knižničného fondu Ústrednej knižnice SAV, v. v. i. sa získavajú **povinným výťažkom ústavu SAV⁵, kúpou, výmenou, darom a bezodplatným prevodom.**

Povinný výťažok ústavu je povinnosť organizácií SAV odovzdávať Ústrednej knižnici SAV, v. v. i. všetky výstupy edičnej činnosti.

Primárnou akvizičnou metódou je domáca a zahraničná kúpa. Dôraz sa kladie aj na zahraničnú výmenu, ktorá je zdrojom vedeckých a odborných monografií a periodík zo zahraničných vedeckých a akademických inštitúcií. Významnú časť tvoria aj dary, ktoré sú od samotných autorov a autoriek, vydavateľov, individuálnych darcov, prípadne z pozostalostí. Bezodplatným prevodom sa rozumie povinnosť knižníc ponúkať iným knižniciam svoj vyradený knižničný fond. Touto metódou sa získavajú najmä staršie publikácie a je najmenej využívanou akvizičnou metódou.

Článok 4

Akvizícia knižničného fondu

Získavanie dokumentov sa uskutočňuje prieskumom na trhu (katalógy, knižné recenzie, webové sídla vydavateľstiev a kníhkupectiev, reklamné ponuky, ponuky z vyradených fondov iných knižníc).

Cieľom Ústrednej knižnice SAV, v. v. i. je mať vo svojom knižničnom fonde aj kompletnú publikačnú činnosť vedeckých zamestnancov a zamestnankýň SAV.

Knižnica akceptuje aj individuálne požiadavky na nákup literatúry zo strany vedeckých zamestnancov a zamestnankýň SAV, resp. aj zo strany registrovaných čitateľov a čitateľiek, pričom si vyhradzuje profesijné právo zhodnotenia a posúdenia konkrétnej požiadavky. Rozhodujúcim kritériom je tematický plán dopĺňovania knižničného fondu a reálny finančný rozpočet na nákup knižničných fondov v danom období.

Požiadavky na nákup domácich a zahraničných informačných zdrojov ako aj prístupov do externých elektronických databáz prijíma Ústredná knižnica SAV, v. v. i. priebežne počas celého kalendárneho roka.

1. Ciele dopĺňovania domácej literatúry

Cieľom Ústrednej knižnice SAV, v. v. i. je dopĺňovať národnú produkciu – či už súčasnú ako aj skôr vydanú v maximálnej úplnosti, v súlade s tematickým plánom dopĺňovania.

Pre plnenie funkcií univerzálnej vedeckej knižnice Ústrednej knižnice SAV, v. v. i. dopĺňa dokumenty so zameraním primárne na potreby vedeckých zamestnancov a zamestnankýň SAV a širšej akademickej obci na Slovensku.

⁵ Zásady finančnej podpory edičnej činnosti SAV (úplné znenie ako vyplýva zo zmien a doplnkov č. 1 schválených Predsedníctvom SAV 10. 12. 2015), Bratislava dňa 20. decembra 2015.

Sem možno radiť hlavne dopĺňovanie publikácii zamestnaneckých diel SAV, ale aj inú vedeckú a odbornú tuzemskú monografickú produkciu, skriptá, zborníky a pod.

2. Ciele dopĺňovania zahraničnej literatúry

Na plnenie funkcie univerzálnej vedeckej knižnice Ústredná knižnica SAV, v. v. i. dopĺňa dokumenty so zameraním na potreby vedeckých zamestnancov a zamestnankýň SAV vedeckých pracovníkov SAV a širšej akademickej obci na Slovensku.

Sem možno radiť najmä odbornú a vedeckú produkciu v českom jazyku, dopĺňovanie zahraničných publikácii vedeckých zamestnancov a zamestnankýň SAV a výberovo aj vedeckú zahraničnú produkciu v iných jazykoch. Systematické retrospektívne dopĺňovanie sa nepredpokladá.

Článok 5

Materiálne a finančné zabezpečenie

Získavanie dokumentov sa riadi platnými predpismi o nadobúdaní hmotného majetku, jeho evidencii a účtovníctve. Finančné prostriedky na nákup knižničných fondov sú plánované s ročným predstihom a sú priebežne čerpané (knihy, zborníky, periodiká, elektronické publikácie, databázy).

Článok 6

Tematický a druhový plán dopĺňovania

Tematická skupina	Domáca literatúra	Zahranichná literatúra
Všeobecnosti	2	1
Filozofia, psychológia	4	2
Náboženstvo, teológia	2	1
Sociológia, štatistika	4	3
Politika, ekonómia	4	3
Právo, verejná správa starostlivosť	3	2
Vojenstvo	3	2
Školstvo, pedagogika	3	1
Etnografia	4	3
Jazykoveda	4	3
Matematika, fyzika	3	2
Prírodné vedy	4	3
Lekárske vedy	4	3
Technika, priemysel	4	3
Poľnohospodárstvo, domáce hospodárstvo	4	2
Urbanizmus, architektúra	4	3
Výtvarné umenie	4	2
Hudba, divadlo, film	4	2
Literárna veda	4	3
Literárne texty	3	3
Geografia	4	2
Dejiny, biografie	5	3

Kategórie fondov:

- **úroveň 1** = minimálna informačná úroveň – fondy, ktoré na minimálnej úrovni uspokojujú záujem o danú tematickú oblasť, obsahujú veľmi obmedzenú zbierku všeobecných zdrojov,
- **úroveň 2** = základná informačná úroveň – fondy, ktoré predstavujú a definujú odbor,
- **úroveň 3** = študijná úroveň – fondy, ktoré poskytujú odborové informácie systematickým spôsobom, ale na úrovni nižšej ako na vedecké účely. Obsahujú obsiahlu zbierku všeobecných monografií a referenčných zdrojov a tiež vybrané špecializované monografie,
- **úroveň 4** = vedecká úroveň – fondy obsahujúce dôležité publikácie potrebné pre vedeckú prácu, pozostáva z veľmi rozsiahlej zbierky všeobecných a špecializovaných publikácií a referenčných zdrojov,
- **úroveň 5** = úplná (vyčerpávajúca) úroveň - fondy v špecificky vyhranenom odbore, ktoré sa usilujú o to byť tak vyčerpávajúce, ako je to rozumne možné.

Plán dopĺňovania z pohľady druhov dokumentov

1. Vedecká literatúra
2. Odborná literatúra
3. Populárno-náučná literatúra
4. Beletria – výberovo.

Článok 7

Garancia kvality a profesionality akvizície

Účelom je zdôrazniť odhodlanie Ústrednej knižnice SAV, v. v. i. poskytovať prostredníctvom svojich knižnično-informačných fondov presné, spoľahlivé a overené informácie z oblasti vedy a výskumu a zároveň sa vedome vyhýbať materiálom a dokumentom, ktoré cielene propagujú nepodložené, zavádzajúce, resp. vyslovene konšpiračné teórie alebo porušujú zákony.

Cieľom je aj udržiavať integritu knižnično-informačných zbierok Ústrednej knižnice SAV, v. v. i. a zachovať si známku dôveryhodného zdroja, rozmanitého vedeckého a výskumného obsahu, ale aj vzdelávacieho obsahu, ktorý odráža zodpovedné šírenie informácií.

Ústredná knižnica SAV, v. v. i. v prípade kníh, pri ktorých by bežné požičiavanie bolo v rozpore so základnými úlohami vedeckej univerzálnej knižnice alebo platnými predpismi, ktoré upravujú jej činnosť, ale sa považujú za cenné na historické, vzdelávacie alebo výskumné účely, môžu byť – a to na základe uznesenia akvizičnej komisie – zaradené do študovne Ústrednej knižnice SAV, v. v. i. na prezenčné štúdium.

Ústredná knižnica Slovenskej akadémie vied, v. v. i.
Klemensova 19, 814 67 Bratislava 1

Článok 8

Záverečné ustanovenia

- 1) Tieto zásady nadobúdajú platnosť a účinnosť dňom jeho schválenia Správnou radou Ústrednej knižnice SAV, v. v. i.

V Bratislave, 6. 9. 2024

Mgr. Michal Sliacky v. r.
riaditeľ Ústrednej knižnice SAV, v. v. i.